KLAIPĖDA

Marius Petkus, Darius Balsas,
Rokas Kraniauskas

Skerdėjų gatvė 6

2019 m. sklype Skerdėjų g. 6, Klaipėdoje buvo atlikti žvalgomieji tyrimai siekiant nustatyti, ar pastate yra išlikusių žydų ritualinės pirties struktūrų. Pastatas Skerdėjų g. 6 statytas XIX a. viduryje. Nuo 1858 iki 1939 m. jis priklausė Klaipėdos žydų bendruomenei (*Judische Gemeinde*), jame veikė žydų ritualinė pirtis mikvė.

Sklype Skerdėjų g. 6 ir šalia esančiuose sklypuose Skerdėjų g. 2 ir 8 archeologiniai tyrimai vykdyti 2005 ir 2007 m. 2005 m. R. Jarockis ištyrė 10 šurfų (40 m^2). Juose aptiktas 0,5–1,7 m storio kultūrinis sluoksnis su XVII a. pabaigos – XX a. datuojamais radiniais. Dalyje šurfų aptiktos pastatų pamatų liekanos (*ATL 2005 metais*, 2006, p. 253). 2007 m. tuose pačiuose sklypuose R. Songailaitė ištyrė 947 m^2 plotą (5 perkasas). Tyrimų metu nustatyti dviejų kultūrinių sluoksnių horizontai: XVII a. pabaigos – XVIII a. pradžios bei XIX a. – XX a. vidurio. Kultūrinis sluoksnis tirtuose plotuose buvo 0,9–1,8 m storio. Jame rasta XVII a. pabaigos – XX a. radinių ir struktūrų – pastatų pamatų, ūkinių duobių, medinių tvoros liekanų (*ATL 2007 metais*, 2008, p. 363–365). 2019 m. apie 160 m^2 ploto pastate buvo ištirti trys 2x2 m dydžio, vienas 2x1 m dydžio ir vienas 2–2,2x1–1,4 m dydžio šurfas. Iš viso ištirti 5 šurfai, kurių bendras plotas 16,45 m^2 (1 pav.). Ištirtuose šurfuose aptikti iki 2,2 m storio XVI–XX a. datuojami kultūriniai sluoksniai su radiniais ir XVIII a. II pusės – XX a. I pusės struktūromis – pamatų fragmentais, krosnies padu (?), žydų ritualinės pirties mikve.

Šurfuose 0,3–1,1 m gylyje atidengti buvusių vidinių sienų pamatai, molinė asla, krosnies (?) padas. Struktūros sumūrytos iš skirtingų matmenų plytų. Tai rodo, kad pastato planas keistas kelis kartus, galbūt sklypas buvo užstatytas ir anksčiau nei XIX a. viduryje. ***Šurfe 1*** apie 40–50 cm gylyje aptiktas apardyto akmeninio pamato fragmentas. Šalia jo 90 cm gylyje atidengta molinė asla. Pamatas yra iki 45 cm pločio ir iki 50 cm aukščio, orientuotas ŠV–PR kryptimi, sudėtas iš nesurištų netašytų ir neapskaldytų akmenų (nuo 20x15 iki 50x35 cm dydžio) ir molinių plytų, koklių duženų. ***Šurfe 2*** apie 1,1–1,2 m gylyje aptikta plytų mūro struk-

1 pav. Tyrimų situacijos planas: 1 – pastatas Skerdėjų g. 6; 2 – 2019 m. ištirti šurfai; 3 – ritualinės pirties (mikvės) vieta. D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the investigation: 1 – the building at Skerdėjų St. 6; 2 – test pits excavated in 2019; 3 – location of the ritual bath (mikveh)

2 pav. Šurfe 3 aptikta mikvė. D. Balso nuotr.
Fig. 2. The mikveh discovered in test pit 3

tūra. Apie 1,1 m ilgio apardytos struktūros fragmentas atidengtas po supiltinio molio sluoksniu. Struktūra yra iki 45–60 cm pločio, 20–40 cm aukščio, orientuota ŠR–PV kryptimi, sumūryta iš 29,5x14,5x7 cm dydžio molinių plytų, kurios sudėtos ant apie 15x10 cm dydžio akmenų. Pamatas rištas kalkiniu skiediniu ir moliu. Struktūra atidengta ant humusingos žemės sluoksnio su XVI–XVIII a. datuojamais radiniais. ***Šurfe 4*** 30 cm gylyje atidengtas molinių plytų mūro krosnies (?) padas. Jo fragmentas apie 1 m pločio, apie 35 cm aukščio. Padas sumūrytas iš 27x12,5x6,5 cm dydžio plytų, kurios rištos kalkiniu–cementiniu skiediniu. ***Šurfe 5*** apie 30 cm gylyje aptiktas plytų mūro pamato fragmentas. Apie 55–60 cm ilgio pamato fragmentas yra iki 45 cm pločio, fiksuotas jo aukštis apie 25 cm, orientuotas ŠV–PR kryptimi, sumūrytas iš 27x12,5x6,5 cm dydžio molinių plytų, rištas kalkiniu–cementiniu skiediniu.

Pirminiam sklypo užstatymui (XVIII a. II pusė) arba jo ankstyviausiam planui galima priskirti šurfe 2 aptiktą plytų mūro struktūrą (vidinės sienos pamato dalis?). Šurfe 1 atidengtas pamatas su moline asla datuojamas XIX a. I puse, o šurfuose 4 ir 5 aptiktos struktūros datuojamos XIX a. viduriu – XX a. I puse.

Tirto pastato ŠV dalyje aptikta žydų pirties mikvė (2 pav.). Ji rasta pastato sanitariniame mazge, apie 8,5 m^2 ploto kambarėlyje, tarp dušo ir tualeto patalpų. Ji atidengta šurfe 3 po dabartinėmis betoninėmis grindimis ir niveliaciniu žvyro ir griuvenų sluoksniu, 30–35 cm gylyje. Šurfe pavyko atidengti tik mikvės ŠV dalį. Kita jos dalis yra po vidinėmis pastato sienomis. Mikvė apskritimo formos, vidinis skersmuo apie 1,55–1,6 m, sienos apie 40–45 cm pločio, sumūryta iš 27x13x7 cm dydžio raudonų molinių plytų, rišta kalkiniu skiediniu. Vidus dengtas keraminėmis plytelėmis: 14,5x14,5 cm dydžio baltos spalvos aštuoniakampėmis ir 4,5x4,5 cm dydžio mėlynos spalvos kvadratinėmis plytelės. Mikvės vidus užpiltas žvyro gruntu. Dėl vidinių pastato sienų griūties pavojaus ir prisikaupusio gruntinio vandens šurfe įsigilinta iki 2,1 m, mikvės dugno pasiekti nepavyko.

Šurfuose aptikti iki 2,2 m storio XVI–XX a. datuojami kultūriniai sluoksniai su radiniais. Daugelyje šurfų fiksuoti perkasti ir supiltiniai žvyro ir molio pagrindo sluoksniai, kurie buvo suformuoti XIX–XX a. statant pastatą ir perplanuojant jo vidų. Taip pat beveik visuose šurfuose nuo 30–90 cm gylio atkasti vandentiekio ir nuotekų vamzdynai su perkasimais. Archeologiškai vertingas kultūrinis sluoksnis aptiktas tik šurfe 2, kituose šurfuose dėl atidengtų struktūrų jo pasiekti nepavyko. Šurfe 2, maždaug 1,3–1,5 m gylyje fiksuotas 45–50 cm storio humusingos žemės ir smėlio su durpėmis sluoksniai, kuriuose rasta XVI–XVIII a. datuojamų radinių – puodų ir lėkščių duženų, žiestų ir plokščiųjų koklių fragmentų ir pavienių gyvūnų kaulų. Giliau aptikti suplauto smėlio ir natūralių durpių sluoksniai, kurie rodo, jog ši vieta buvo užpelkėjusi.

Skerdėjų St. 6

In 2019, the field evaluation conducted at Skerdėjų St. 6, Klaipėda, sought to determine whether any Jewish ritual bathhouse structures had survived inside the building. Five test pits (a total of 16.45 m^2) were excavated inside the roughly 160 m^2 building (Fig. 1) and revealed a 16th–20th-century cultural layer up to 2.2 m thick that contained finds and structures from the second half of the 18th – first half of the 20th century: foundation fragments, a stove pad (?), and a mikveh, a Jewish ritual pool. The foundations of former interior walls, a packed earth floor, and a stove (?) pad were unearthed at a depth of 0.3–1.1 m in the test pits. The structures were found at different depths in the test pits and had been built using different sized bricks. This shows that the building's layout had been altered several times and that the plot had perhaps been developed earlier than the mid-19th century. The masonry structure (part of the foundation of an interior wall?) discovered in test pit 2 can be attributed to the plot's first development (second half of the 18th century) or its earliest layout. The foundation and packed clay floor unearthed in test pit 1 date to the first half of the 19th century and the structures discovered in test pits 4 and 5 to the mid-19th – first half of the 20th century.

A Jewish mikveh pool was discovered in the NW part of the investigated building (Fig. 2). The mikveh was round with an interior diameter of roughly 1.55–1.6 m, a wall width of roughly 40–45 cm, and had been constructed from 27x13x7 cm red clay bricks bound with lime mortar. The interior had been lined with ceramic tiles.

Marius Petkus, Darius Balsas, Rokas Kraniauskas

Tiltų gatvė 18

2019 m. Klaipėdoje, Tiltų g. 18, atlikti žvalgomieji ir detalieji tyrimai. Istoriniai duomenys tyrimų vietoje rodo, kad XVII a. pabaigoje – XX a. I pusėje čia stovėjo bažnyčia (*Landkirche*). Archeologinių tyrimų metu buvo ištirtos 5 perkasos ir 2 šurfai, bendras 21,75 m^2 dydžio plotas (1 pav.). Ištirtuose šurfuose ir perkasose aptikti XVII a. pabaigos – XX a. I pusėje stovėjusios bažnyčios (*Landkirche*) pamatai ir 1,4–1,5 m storio XVI a. II pusės – XXI a. kultūriniai sluoksniai su radiniais.

Šurfuose 1–2 ir perkasoje 3 apie 15–30 cm gylyje atidengti XVII a. pabaigoje – XX a. I pusėje stovėjusios bažnyčios (*Landkirche*) pamatai. ***Šurfe 1*** fiksuota apardyta akmens ir plytų bažnyčios mūro konstrukcija (ŠV sienos kon-

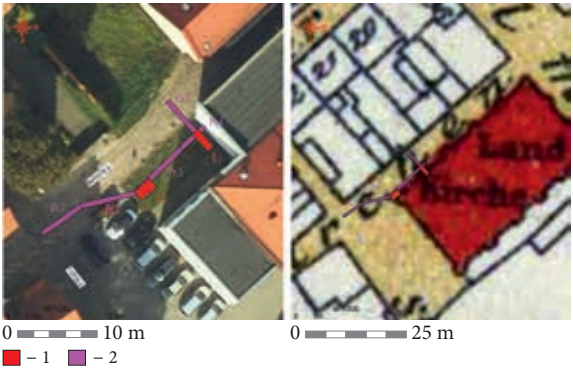

1 pav. 2019 m. archeologinių tyrimų situacijos planas ant 2018 m. ortofotonuotraukos ir ant 1923 m. Klaipėdos miesto plano: 1 – 2019 m. tirti šurfai; 2 – 2019 m. tirtos perkasos. D. Balso brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2019 investigation on a 2018 orthophoto and a 1923 plan of the city of Klaipėda: 1 – test pits excavated in 2019; 2 – trenches excavated in 2019